

співіснування літературної мови та територіальних діалектів є актуальною на сучасному етапі. Однак унормована мова не може вповні передати багатства лінгвокультурних здобутків народу. Тому, аби сформувати більш повне уявлення про національний мовний фонд, необхідно звернутися до аналізу такої сфери лексики, як діалектизми.

Діалекти – така група лексики, що характеризується територіальною обмеженістю функціонування, використовується носіями певної місцевості. Діалектизми – лексеми, що репрезентують той чи той діалект. Слід сказати, що сучасна українська літературна мова сформувалася безпосередньо на основі київсько-полтавської групи діалектів.

Знавці українських говірок, фахівці-мовознавці на основі характерних мовних рис – іноді дуже тонких, малопомітних – легко встановлюють область або навіть село, звідки приїхала людина, де вона народилася. Такі місцеві відмінності є в багатьох мовах і становлять основу тих єдностей, які в науці про мову називаються діалектами або говорами.

Ми зосереджуємо свою увагу на лексичних діалектизмах південно-східного мовного регіону, зокрема на діалектах Луганщини. Специфічними особливостями мовлення представників цієї місцевості є використання росіянізмів, подекуди фонема [ф] змінюється на [хф], [х] ([кóхта], [хв'éd'а]) тощо. Щодо конкретних лексичних діалектизмів, то наводимо тут такі: 1) іменники: вóтарап – легкий переляк, калдиба́ня – велика калюжа, панéра – кошик для збирання плодів, циба́рка – відро; 2) дієслова: ї́дя – дієслово із широкою семантикою руху, наближення; 3) прикметники: га́рний – зі значенням повний, товстий.

Окремо необхідно сказати про місцевий ономастикон (онім – індивідуальне найменування окремого одиничного об'єкту). Звернімо увагу на найменування вулиць с. Трьохізбенка Новоайарського району Луганської області. У мовленні жителів села функціонують такі назви: Смолянка (за поясненням місцевих, найменування утворилося внаслідок великої пожежі, що там відбулася), Низівка (назва за характерними рельєфними особливостями), Прикінець (знаходиться в кінці села). Також вживаються назви Середінка, Боянка, Шамилівка тощо.

Як зазначає С. А. Макаруч: кожному, кому дорога доля рідної мови, повинен записати діалектні слова та словосполучення рідної говірки, говірки того населеного пункту, в якому мешкає. Адже кожна говірка – це частина історії нашого народу.

Отже, під час розвитку літературної мови діалектизми сприяли її збагаченню, на сучасному етапі вони застосовуються в усному мовленні та у художніх творах для надання певного місцевого колориту.

Список бібліографічних посилань

1. Жовтобрюх М. А. Проблеми взаємодії української літературної мови і територіальних діалектів. *Мовознавство*. 1973. № 1. С. 3–15
2. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич : Відродження, 1994. 218 с.
3. Макаруч С. А. Етнографія України : навч. посіб. Львів : Світ, 2004. 520 с.
4. Матвіяс І. Г. Засади української діалектології. *Мовознавство*. 2000. № 1. С. 3–9.
5. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / за ред. І. К. Білодіда. Київ, 1973. 439 с.

Одержано 01.11.2018

УДК 159.98

Тетяна Василівна СЕЛЮКОВА,

старший викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах
Національного університету цивільного захисту України;

Лейла Владиславівна ЄВГЛЕВСЬКА,

студентка соціально-психологічного факультету
Національного університету цивільного захисту України

ДЕСТРУКТИВНІ УСТАНОВКИ І МІЖОСОБИСТІСНІ ЗАЛЕЖНОСТІ ЯК ФАКТОР ПОРУШЕННЯ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Міжособистісне спілкування виступає необхідною умовою буття людей без якого неможливе повноцінне формування особистості, це інформаційна і предметна взаємодія в процесі якої реалізуються, виявляються і формуються міжособистісні відносини.

© Селюкова Т. В.,
Євглевська Л. В., 2018

Міжособистісні відносини — це об'єктивно пережиті, різною мірою усвідомлені взаємозв'язки між людьми. В їх основі лежать різноманітні емоційні стани взаємодіючих людей і їхні психологічні особливості. В сучасних умовах особливо важливу роль відіграє міжособистісна взаємодія майбутніх фахівців ДСНС України як важливого показника їх професійної підготовленості. Ці відносини можна розглядати як фактор психологічного клімату групи, оскільки їх найважливішою специфічною рисою є емоційна основа. Вона виникає і складається на основі певних почуттів, що народжуються у людей по відношенню один до одного [1].

Міжособистісні взаємини курсантів здійснюються в навчальній, службовій, побутовій та дозвільній сферах. Рівень їх сформованості надає значущий вплив на розвиток комунікативної компетенції співробітників. Взаємини визначаються змістом і цілями спільної життєдіяльності, характером керівництва, особливостями середовища, організацією життя і побуту. Взаємини між курсантами мають свою специфіку, оскільки умови життєдіяльності військового колективу помітно відрізняються від інших груп. Юнаки та дівчата, які надходять на службу мають досить сформовані стереотипи своєї поведінки і досвід комунікативних відносин, останній не завжди є позитивним [6]. Установки як раз й формуються під впливом життєвого досвіду, проте не зводяться тільки до нього, так як людина має можливість вибору в інтерпретації досвіду, а також можливість переглядати та демонтувати їх. На основі цього може сформуватися певна залежність в спілкуванні. Міжособистісна залежність, часто зовні непомітна для оточуючих, має серйозні негативні наслідки для особистості. Вона негативно впливає на поведінку людини, прийняття рішень в особистому житті і у професійній діяльності. Також вона може розвиватись як по відношенню до оточуючих людей в цілому, так і по відношенню до конкретної особи.

Докладний аналіз двох форм міжособистісної залежності представлений в роботах американських психологів Беррі Уайнхолд і Дженні Уайнхолд, які описують їх в термінах співзалежності та протизалежності. Подібно дитині співзалежна людина не відчуває власної автономності та сфокусована на іншому значимому об'єкті, з яким встановлює залежні відносини. «Фіксація на іншому» – це основна риса співзалежної особистості [3]. Протизалежність (контрзалежність) за своїми зовнішніми ознаками відображає протилежний полюс таких порушень міжособистісної взаємодії. На думку Б. Уайнхолд і Дж. Уайнхолд, люди з контрзалежною поведінкою зовні проявляють себе як сильні та впевнені в собі особистості. При цьому вони відчують внутрішню слабкість, страх і потреба в участі. Особистості такого типу будуть досить успішними у професійній сфері (швидкий кар'єрне зростання, зайнятість на роботі аж до трудового гніту). Але при цьому часто відчують себе невдахами і у взаємовідносинах з іншими і чинять опір встановленню близьких зв'язків, не мають сформованих навичок для підтримки щирих відносин і відчують стійкий страх зближення з іншими [4].

Деструктивні установки в міжособистісних відносинах ускладнюють взаєморозуміння і заважають побудувати конструктивний діалог [2]. Найчастіше в процесі міжособистісних відносин дівчат і юнаків-курсантів виникають труднощі. Юнаки (37 %) підозрюють дівчат в тому, що вони прийшли до військового ВНЗ не за освітою, а за хлопцями у формі; 40 % курсантів-юнаків негативно ставляться до того, що дівчата отримують військову спеціальність, 18 % юнаків вважають навчання дівчат марною тратою часу і грошей. Тому в процесі навчання необхідно виховувати у курсантів обох статей толерантне ставлення до прояву рис, властивих протилежній статі [5]. При таких установках може виявлятися наявність відкритої і завуальованої жорстокості, схильність до необґрунтованих узагальнень негативних фактів.

Метою даної роботи є вивчення деструктивних установок у міжособистісній взаємодії і міжособистісні залежності у курсантів Національного університету цивільного захисту України. Загальна вибірка досліджуваних складала 60 респондентів. Використані методики: «Визначення деструктивних установок в міжособистісних відносинах» В.В. Бойко та методика визначення міжособистісної залежності (тест профілю відносин) Р. Борнштейна.

Отримані дані свідчать про те, що курсанти, які попали у групу зі здоровою залежністю, а це 73 % випробуваних, характеризуються, як особи, які можуть встановлювати міцні, довготривалі емоційні зв'язки, їх судження як позитивні так і негативні, о людях,

обґрунтовані, вони мали досить позитивний особистий досвід у спілкуванні, висновки о людях складають чітко, схильні до прямолінійного вираження своїх емоцій, за допомогою звертаються по мірі необхідності. Другу групу (12 %) складають особи з деструктивною надзалежністю. Такі особи дуже сильно потребують емоційної близькості з іншими людьми, любові та прийняття іншими себе. Негативне ставлення до людей вони маскують, бо потребують уваги до себе. Прагнуть щоб їм допомагали та підтримували на тлі постійного відчуття себе як безпорадного і слабкого. Третю групу (15 %) складають індивіди з дисфункціональною віддаленістю. Вони характеризуються як особи, яким важко розвивати соціальні контакти. Досить високий рівень негативного особистісного досвіду. Також схильні робити необґрунтовані узагальнення негативних фактів в області взаємин з партнерами і в спостереженні за соціальною дійсністю. Таким людям властиві специфічні міжособистісні проблеми. Вони легко дратуються у присутності інших людей, підвищено агресивні, схильні до зайвої, не завжди виправданої критики оточуючих, нерідко чинять психологічний тиск на інших людей.

Список бібліографічних посилань

1. Алексеева А. В. Факторы, влияющие на возникновение феномена социального одиночества. *Дискуссия. Дискуссионный клуб*. 2015. Вып. 10 (62). С. 82–86.
2. Анцупов А. Я., В. В. Ковалев. Социально-психологическая оценка персонала. М. : Юнити-Дана, 2006. 303 с.
3. Уайнхолд Б., Уайнхолд Дж. Освобождение от созависимости. М. : Класс, 2009. 224 с.
4. Уайнхолд Б., Уайнхолд Дж. Противозависимость: бегство от близости. Каменец-Подольский : Аксиома, 2009. 328 с.
5. Шатохина Л. В. Особенности формирования межличностных отношений курсантов в воспитательном процессе. *Novainfo*. 26.10.2016. Вып. 53-2. URL: <https://novainfo.ru/article/8231> (дата звернення: 21.10.2018).
6. Шириев А. А. Психология воинского коллектива в условиях современного развития военных сил. *Вектор науки Тольяттинского государственного университета*. 2010. Вып. 2 (2). С. 105–108.

Одержано 31.10.2018

УДК 159.98

Тетяна Василівна СЕЛЮКОВА,

старший викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах
Національного університету цивільного захисту України;

Каріна Сергіївна ШЕВЦОВА,

соціально-психологічний факультет
Національного університету цивільного захисту України

РЕФЛЕКСИВНА РЕГУЛЯЦІЯ ТА ОСОБИСТІСНА ЗРІЛІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО ЗНАЧУЩІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСІБ З РІЗНИМ РІВНЕМ ВІДЧУТТЯ САМОТНОСТІ

На сучасному етапі розвитку суспільства, що характеризується перенасиченням різноманітною інформацією, інтенсифікацією і технологізацією діяльності, що ускладнюють формування навичок відкритого спілкування, гостро постає проблема самотності, рефлексії та особистісної зрілості. Особливої значущості це питання набуває у юнацькому віці, адже почуття переживання самотності перешкоджає вирішенню завдань даного вікового періоду, пов'язаних із розвитком рефлексії й особистісної зрілості, процесом професійного становлення, реалізацією потреби у спілкуванні й встановленням глибоких емоційно насичених міжособистісних стосунків тощо. Таке становище веде до труднощів людей в освоєнні норм міжособистісних відносин, у формуванні життєвої позиції, у розвитку особистісних якостей.

Рефлексія – процес самопізнання суб'єкта свого внутрішнього світу, стану психічних процесів. Рефлексія – не тільки знання й розуміння самого себе, але й установлення того, як інші розуміють і сприймають твою особистість, емоційні реакції й когнітивні уявлення.